

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Galata

¹ Sa sinarë Paulus sënë, sa su hako niwëek vu mehõnon rë, log mehõnon ti su ggooin sa rak in huk sagi rë. Gaḵ Yesu Kerisi ggooin sa rak, luho hil Amad Anutu sën ko yi vër in alam-diiḵsën lo. ² Sa ving hil arid lo pin sën denedo ving sa agi, he kevu kapiya sënë yök vu ham sën Kerisi-yi-alam ham lo pin vu distrik Galata. ³ Hil Amad Anutu luho Mehõböp Yesu Kerisi degevong semusën vu ham bedevong beham ayomin gëp revuh. ⁴ Geyiḵ Yesu sagi sën loḵ yah hil bed mediik in hil ngaa nipaya, yoh vu sën hil Amad Anutu kwa vo benër vu yi lo. Vong nebë sënë in bë geḵo hil vër in ngaa nipaya sën nepelëpin hil vu dob agi, ⁵ om hil gaḵo arë jaḵ na vavunë kesuu ngaa pin degwata los degwata. Yõnon.

Yiḵ Bengõ Nivesa Timu Neggëp

⁶ Sa kenug ya in ham, in ham pevis beruu demimin vu Mehõ sën ggooin ham rak bevong semusën vu ham in bë ham natu Kerisi-yi-alam lo. Log ham wërin ham yah menesepa loḵ gaḵek agga ngwë. ⁷ Rëḵ mu gaḵek agga ngwë su neggëp rë, gaḵ yiḵ alam vahi denevongin bë dekepë ham, gedenevongin bë depekwë Kerisi yi Bengõ Nivesa sënë benatu agga ngwë jaḵ. ⁸ Om nabë he ma angër ti vu yaḵek pekwë Bengõ Nivesa sën he nër rangah vu ham wirek lo benatu bengõ agga ngwë jaḵ, og Anutu rëḵ kevoh yi bemala nama.

⁹ Senër vorot gesa bë nanër beron ngwë gökin nabë: Bë mehöti pekwë Bengö Nivesa sën ham ngo lo benatu Bengö agga ngwë jak, og Anutu rëk kevoh mehö sagi bemala nama. ¹⁰ Nebë saga, om mak ham kwamin nevo bë sa nanër nebë sënë in bë mehönon degelë sa nivesa ma, Anutu gelë sa nivesa? Ma ham kwamin nevo bë sa nehevongin bë mehönon degeko sa jak-a? Bë nabë saga og mak sa su rëk natu Kerisi yi hur ti bemedo rë, gağ sëk gevuu na.

Degwa Sën Paulus Tu Sinarë

¹¹ Rëk ariglo, sa nanër vu ham yönon nabë Bengö Nivesa sën senër rangah lo su mehönon hir gagek rë. ¹² Log mehö la su denër tato vu sa rë, gesu denetahu sa loğ rë, gağ Yesu Kerisi yö tatekin vu sa beserağ ni. ¹³ Mak ham ngo sa bengög ggovek ya bë sa alam Yuda ti besa medo nesepa loğ hir Horek niwëek rot-a? Lob sa nedeginengin ngaa maggin rağ Kerisi-yi-alam rot gesa su kwag paya in sir rë, gağ sa nevasap sir rot.

¹⁴ Log mak ham ngo bë sa niğ wëek rot bekesuu alam Yuda sën he rig loğ ti lo pin, in sa nesepa loğ alam ggev wirek hen hir gagek pin. ¹⁵ Rëk mu sa nahën nare loğ atag ayo log Anutu ggooin sa rağ bevong yi semusën vu sa in bë rëk geğo sa nah vu yi. ¹⁶ Lob tato Nalu vu sa in bë sa nanër yi Bengö Nivesa rangah vu alam dahis. Nebë saga, lom sa su nesero mehö ngwë in bë gağo kwa vu yi rë. ¹⁷ Gesa su ya Yerusalem balam sën detu sinarë muğinsën lo detahu sa rë. Gağ sa kedi rağ pevis beseya distrik Arabia loğ tum sa sesor meyom verup Damaskus. ¹⁸ Lob sa nado Damaskus ta löö

rë, loḵ mëm seya verup Yerusalem in bë galë Pita, lob seya verup nado soda luu ving yi. ¹⁹ Rëḵ sa su halë sinarë vahi ving rë, gaḵ yik sa halë Mehöböp ari Yakobus mu. ²⁰ Lom gägek sën sa kevu-ë, og yönon meneggëp Anutu mala, sa su nehekuung raḵ rë.

²¹ Nebë saga, lob sa nado Yerusalem ggovek, loḵ mëm seya distrik Suria los Kilisia, ²² galam sën denesepa loḵ Kerisi vu distrik Yudea lo denahën gesu deneraḵ sa nig rë. ²³ Gaḵ yik dengo mu bë mehö sën nevongin bë kevoh sir wirek lo, mëm gwëbeng nenër rangah bë alam ayoj na timu vu Yesu. ²⁴ Denengo nebë saga lob mëm denëḵo Anutu arë raḵ in sa.

2

Sinarë Vahi Pin Deyogekin Bengö Nivesa Sën Paulus Nenër Rangah Lo

¹ Lob sa nado rot beta nemadluho-bevidek-lubeluu ggovek ya, loḵ mëm alöö Barnabas luho Titus sepa he bayah verup Yerusalem ggökin. ² Seyah verup in Anutu tato gägek ti vu sa bë sa gevong nabë saga. Lob mëm he los alam ggev lo ngo nado, lob senër Bengö Nivesa sën senër rangah vu alam dahis lo tato vu sir. Sa hevong nebë sënë in sa nehevongin bë deḵaḵ ngaa sën sa nehevong lo los ngaa sën sëḵ gevong lo ni beden-gogekin.

³ Lom deyogekin bemëm Titus sën alu nesepa he lo, og yi Grik ti rëḵ su denër bë gerah* navi rë gema! ⁴ Yönon, hil arid lo vahi denenër bë

gerah rëk ma. Rëk mu su hil arid sën Kerisi-yi-alam sir yönon lo rë, gaḵ denekuungin he bē hil arid sir gedeneyam vunsën loḵ he supinsën. Denevongin bē dejaḵ ni nabē Kerisi ḵo hil vēr in Horek sën deḡinengin hil wirek lo, og mēm denaduu hil bedegevong hil behil agevek Horek babu gökin medeginengin hil nah. ⁵ Loḵ sa niglëlin bē su dedahun gägek anon sën neggëp loḵ Bengö Nivesa lo in ham, om sën sir alam los arëj rëk ma gesa su nahöneng in malaj rë. Gaḵ sa nig wëëk rot bē he su gebē nengamin vu hir gägek.

⁶ Lob alam sën arëj neggëp nebē sir ggev lo, rëk sa su nahöneng in sir in sir alam ggev rë. Gaḵ Anutu nelë hil pin neggëp ti og su denenër gägek ti ya ving Bengö Nivesa sën sa nanër rangah lo rë. ⁷ Gaḵ yik denenër bē, “Yönon, Anutu ggooin hong raḵ in bē genanër Bengö Nivesa rangah vu alam sën su denerah* navij rë lo. Nebē sën ggooin Pita raḵ in bē nanër Bengö Nivesa rangah vu alam sën denerah* navij lo.” ⁸ In Anutu nevong Pita netu alam sën denerah* navij lo hir sinarë, log nevong niwëëk vu sa ving in bē sa gevong huk nabē saga vu alam-yu-ngwë. ⁹ Lom mēm Yakobus lööho Pita lu Jon sën detu Yesu yi dub vabuung yi mudeng lo, deraḵ ni bē Anutu nelë sa nivesa. Lom dejom alu Barnabas nemamin in bē tato nabē he pin nalok vu he menehevong huk timu bemēm alu rëk ana vu alam-yu-ngwë. Gesir mēm dena vu alam sën denerah* navij lo. ¹⁰ Lob yik lööho denër gägek timu vu aluu bē he rëk kwamin bo alam sën deneraḵ vu in ngaa lo badok vu sir, lob sa kwag nevo gägek saga bē nivesa in sengo kwag vo mugin.

Paulus Nër Pita Yi Ngaa Nipaya Rangah

¹¹ Saga ggovek, loḵ tum nahub gePita verup vu he ggëp Antiok lob sa hevong gagek rak yi rak mala, in vong paya nebë sënë. ¹² Negga nos ving alam-yu-ngwë sën detu Kerisi-yi-alam lo. Loḵ tum Yakobus yi mehö la ya deverup, lob tah yi ya gesu negga nos ving sir ggökin rë in neggöneng in alam sën denenër niwëek bë hil pin gerah* navid lo. ¹³ Lob alam Yuda vahi desepa loḵ vaha medenevong nebë saga ving, lob Barnabas ving. Kwa ya vu alam Yuda saga ving betah yi in alam-yu-ngwë.

¹⁴ Sa halë sënë bë su denesepa loḵ Bengö Nivesa niröp rë, lob senër vu Pita galam pin vare denengo. Senër bë, “Hong alam Yuda ti rëḵ mu su genesepa loḵ alam Yuda vahaj rë, gaḵ genesepa loḵ alam-yu-ngwë vahaj. Rëḵ genevong maggin vu alam-yu-ngwë bë desepa doḵ alam Yuda vahaj in va?”

Mehö Sën Ayo Neya Timu Vu Yesu Lo Tu Mehö Yohvu

¹⁵ He atamin Yuda bedeko he Yuda, gaḵ he su alam-yu-ngwë benimin paya rë. ¹⁶ Rëḵ mu hil arak ni bë nabë mehöti sepa doḵ Moses-yi-horek, og sënë su yoh vu bë gevong benatu mehö yohvu rë, gaḵ nabë ayo na timu vu Yesu Kerisi og mëm. Lob he ayomin neya timu vu Yesu Kerisi nebë ham, gaggata ngwë su neggëp rë, om sën he nanër bë hil ayod na timu vu Kerisi Yesu in bë hil natu mehönon yohvu. Gaḵ nabë hil sepa doḵ Moses-yi-horek, og hil su ayoh vu bë rëḵ natu mehönon yohvu rë. Yönon, nabë mehöti sepa doḵ Moses-yi-horek, og horek sagi su yoh vu bë doḵ vu yi

begevong yi natu mehö yohvu rë. ¹⁷ Om gagek sën senër bē he Yuda su sepa doḵ Horek, gaḵ he sepa doḵ Kerisi nabē ham in he natu alam yohvu lo, og saga tato bē he alam nimin paya nebē ham alam-yu-ngwē. Nebē saga, om maḵ saga nēr bē Kerisi vongin bē hil sepa doḵ ngaa nipaya? Ma rot! ¹⁸ Om nabē segërin sa nah vu Horek sën sa hevuu ya lo, og maḵ seyoh paya geseyom. ¹⁹ In Horek nēr sa bē sēḵ nadiiḵ bemalaḡ nama, om sën gwëbeng sa su rēḵ gebē nengaḡ vu Horek gökin rë. Gaḵ sēḵ malaḡ sepa Anutu mu mesa gevong noh vu kwa. In yik sënë vong bē sediik raḵ kelepeḵo* ving Kerisi, ²⁰ rēḵ ma gesa nahën nado vesag. Rēḵ mu yik su nebē sën sengo nado vesag rë. Gaḵ yik Kerisi sënë nedo vesa loḵ sayoḡ lob gwëbeng sa nado vesag, in sayoḡ neya timu vu Anutu Nalu sën kwa pesivin sa bediik loḵ yah sa böḡ lo. ²¹ Sa su rēḵ juuk Anutu yi semusën sënë rë, gaḵ nabē Moses-yi-horek yoh vu bē gevong behil natu mehönon yohvu, og Kerisi vasap yi bediik meris.

3

Paulus Tateḵin Horek Los Sën Hil Ayod Na Timu Lo Degwa

¹ Ham alam Galata! Va vong ham-a? In he nēr Yesu Kerisi tato vu ham geham raḵ ni bē diiḵ raḵ kelepeḵo* in ham ggovek ya. Rēḵ mehöti maḵ tong ham kwamin ma va om sën ham su nesepa loḵ gagek anon rë-ë? ² Sa bē doḵ tepëḵ in gagek ti vu ham rë. Maḵ ham nesepa loḵ Moses-yi-horek lom Anutu vong Anon Vabuung vu ham-a? Ma

ham ngo Bengö Nivesa beham vong ving rëk mëm-a? ³ Ham kwamin ma rot, in Anon Vabuung neko ham yom, loḵ ham newërin ham yah vu ngaa sën ham nevong wirek lo! ⁴ Anutu vo semusën ngahisekë vu ham rëk ham kwamin nevo bë ngaa meris-a? Bë ham kwamin bo nabë saga og ham nevasap yi ngaa betu ngaa meris yönon! ⁵ Ma maḵ Anutu vong Anon Vabuung yök vu ham benevong ngaa böp loḵ ham in ham nesepa loḵ Moses-yi-horek-a? Ma nevong vu ham in ham nevong ving gagek sën he nër rangah vu ham wirek lo? Gaḵ ham nevong ving raḵ he gagek.

⁶ Ham kwamin bo Abraham rë! Dekevu meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë, “Ayo neya timu vu Anutu lob Anutu raḵ ni benër yi bë mehö yohvu.” ⁷ Om ham jaḵ ni nabë alam sën ayoj neya timu vu Anutu lo og Abraham yi mewis sir yönon. ⁸ Anutu raḵ ni wirek beneggëp loḵ yi ḵapiya bë, alam-yu-ngwë rëḵ ayoj na timu vu yi lob mëm geḵo sir nah vu yi. Bengö Nivesa sënë neggëp loḵ yi ḵapiya vorot, loḵ gagek sën Anutu nër vu Abraham wirek lo nebë, “Sëḵ gevong semusën vu alam-yu-ngwë pin degwa jaḵ hong!” ⁹ Nebë saga om sën alam sën ayoj neya timu vu yi lo deneko semusën sën Abraham ḵo wirek in ayo ya timu vu Anutu lo.

¹⁰ Rëḵ mu alam sën kwaj nevo bë desepa doḵ Horek in demedo malaj-tumsën lo, og rëḵ malaj nama, in gagek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë, “Mehöti sën nesepa loḵ Horek sën neggëp loḵ ḵapiya-horek-yi rëḵ su niwëëk menevong yoh vu gagek pin los dahis rë lo, og rëḵ mala nama.”

¹¹ Lob mehöti su yoh vu bë sepa doḵ Horek pin los

dahis megevong yi natu mehö yohvu gëp Anutu mala rë. Gaḱ gägek neggëp loḱ Anutu-yi-ḱapiya bë, “Alam yohvu ayoj neya timu vu Anutu lom mëm sën denedo malaj-tumsën degwata.” ¹² Rëḱ Horek su nër gägek raḱ alam sën ayoj neya timu vu Anutu lo rë, gaḱ nër bë, “Mehöti sën nesepa loḱ Horek pin los dahis lo rëḱ medo mala-tumsën degwata.” ¹³ Rëḱ hil su ayoh vu bë sepa doḱ Horek pin los dahis rë, om Horek nër bë hil rëḱ malad nama na veröḱ yi. Rëḱ mu rëḱ nama, in Kerisi du hil gägek-nyëvewen-yi saga raḱ yah yi. Nebë saga, in dekevu wirek meneggëp loḱ Anutu-yi-ḱapiya nebë, “Anutu nelë mehönon sën derekö raḱ kele lo paya.” ¹⁴ Lom Anutu nevonḱ nebë saga in bë Kerisi gevong begägek semusën sën nenër vu Abraham wirek lo anon jaḱ. Gägek semusën sënë nebë rëḱ geḱo alam-yu-ngwë nah vu yi geving. Genevonḱ in bë Anon Vabuung nam medo geving hil jaḱ sën hil ayod neya timu vu Kerisi.

Anutu Yi Horek Su Yoh Vu Bë Dahun Yi Gägek Semusën Sën Joo Vu Abraham Wirek Lo Na Rë

¹⁵ Arig lo, sa bë nanër gägek ti metahu jaḱ ngaa sën hil mehönon nehevong vu dob lo rë. Bë mehöti najoo gägek venuh nabë nadiik loḱ mëm debo yi kupek gelek nalu lo losho yi alam, lob kevu megëp balam degelë, og mehö ngwë su yoh vu bë jesöö gägek vewen na, ma kevu yi gägek dus ngwë megelu doḱ na geving rë. ¹⁶ Lob gägek sën Anutu nër wirek lo, og nër raḱ Abraham bë, “luho yi mewis”. Su dekevu bë “losho yi mewis” rë. Bë nabë saga og denanër jaḱ alam ngahi, gaḱ yik dekevu raḱ mehö timu bë, “luho yi mewis”, lob

sënë valek Kerisi. ¹⁷ Om gagek sën sa bë nanër lo nebë: Anutu joo gagek ving Abraham ggovek ya nebë saga beneggëp, loḵ mēm ngebek 430 maya lob mēm Anutu vong Horek vu Moses. Rëḵ Horek sënë yö nahën neverup tamusën rot, om su yoh vu bë kevoḵ gagek muginsën sën Anutu joo vorot lo na benatu gagek meris rë. ¹⁸ Gaḵ nabë hil nanër nabë alam sën su denesepa loḵ Horek rë lo su deyoh vu bë degeḵo Anutu yi gagek semusën sënë rë, og hil kevoḵ gagek semusën sën Anutu joo ving Abraham muginsën lo ya betu gagek meris. ¹⁹ Nebë saga, om maḵ nevong Horek yam ving in va? Nevong yam in bë nanër ngaa nipaya tato vu hil bena berup doḵ buk sën Abraham yi mewis ti berup lo. Yi mewis ti sën Anutu nenër gagek semusën raḵ yi lo. Lob angër denenër Horek saga vu Moses in bë geḵo nam vu hil kenud lo. ²⁰ Rëḵ mu wirek og Anutu nevong gagek semusën saga niröp vu Abraham, gangër los mehönon su deloḵ vu yi medenër rë.

Horek Yi Huk Bë Geḵo Hil Nam Vu Kerisi

²¹ Om Horek maḵ neggërin Anutu yi gagek semusën benetu ngaa meris-a? Gaḵ ma! Bë Horek ti neggëp beyoh vu bë gevong behil medo maladtumsën og nivesa. Yiḵ rëḵ gevong behil natu mehönon yohvu. ²² Rëḵ ma, geti su nebë saga rë. Anutu-yi-ḵapiya tatekin bë hil pin nehevong ngaa nipaya meneggëp vu hil, om aggata timu neggëp. Bë hil ayod na timu vu Yesu Kerisi, og Anutu rëḵ gevong yi gagek semusën saga vu hil banon jaḵ. ²³ Wirek sën gagek vongvingsën-yi yö nahën lo, og Horek tu ala bedeginengin hil. Rot beya verup

loḵ buk sën Kerisi tateḵin aggata vongvingsën-yi rangah vu hil lo. ²⁴ Horek tu ala menegin hil in bë geli hil na vu Kerisi, in hil ayod na timu vu yi lob mëm Anutu nanër hil nabë hil alam yohvu. ²⁵ Loḵ mëm gwëbeng hil ayod neya timu vu yi, lom mëm Horek su nedeginengin hil ggökin yah rë.

Sën Hil Ayod Neya Timu Vu Kerisi Lo Vong Behil Atu Anutu Nalu

²⁶ Yönon, ham pin tu Anutu nalu in ham ayomin neya timu vu Kerisi. ²⁷ Log ham pin sën neripek bël raḵ Kerisi arë lo, ham tu Kerisi-yi-alam beham los nevong ngaa neggëp ti. ²⁸ Beham su rëḵ basuh ham gökin nah nabë ham alam Yuda ma ham alam-yu-ngwë rë. Geham su rëḵ basuh ham nah nabë ham vahi og hur meris geham vahi og ala rë. Geham su rëḵ basuh ham menanër ham nabë, “Heḵ maluh gehameḵ avëh!” rë. Gaḵ ham pin netu alam degwa timu beham los Kerisi Yesu nedo revuh ti. ²⁹ Ham tu Kerisi-yi-alam om mëm ham tu Abraham yi mewis ving nebë saga, om ham rëḵ natöḵ vu semusën pin sën Anutu bago raḵ Abraham wirek lo geving.

4

Kerisi Yi Hur Hil Om Rëḵ Gevong Behil Natu Anutu Nalu

¹ Bë mehöti nanër borot nabë nalu rëḵ doḵ nah ben megeḵo yi ngaa pin natu yi ngaa, rëḵ mü nalu yö nahën mahen, og yik su anon raḵ beḵo pevis rë. Gaḵ yö nahën nedo nebë hur ti. ² Log ama lo mewa lo getatovaha bedenegin yi rot beya neverup loḵ buk sën ama ggooin raḵ lo. ³ Log hil nebë saga.

Hil nahën nado nebë hurmahen gehil su arig rë, lob ngaahur sën denegin dob agi denedeginengin hil. ⁴ Rëk mu buk sën Anutu tung lo verup ggovek ya, lob vong Nalu yam bavëh ti ko yi. Lob dahun yi gesepa lok Horek, ⁵ in bë dok vu hil mehönnon sën Horek deginengin hil lo begekò hil nah natu Anutu nalu.

⁶ Lob ham tu Anutu nalu ggovek, om sën nevong Nalu yi Anon Vabuung yam menedo lok hil ayod, benevong behil netahi bë, “Aba! nebë Amag!”
⁷ Om su hong hur meris megenevong huk vu ala ngwë rë, gaq getu Anutu nalu. Getu Anutu nalu om nër bë yi ngaa pin tu hong ngaa.

Paulus Kwa Ya Ngahi In Alam Galata

⁸ Wirek ham dugin Anutu, lob ham tu anutukuungsën hir hur bedenegin ham, rëk mu anutukuungsën saga su sir anutu sogek rë.

⁹ Lok mëm gwëbeng sënë ham nerak Anutu ni ggovek ya-E mu mak sa nanër nabë Anutu nerak ham nimin-lok ham bë gwërin ham nah vu ngaahur meris nebë saga benatu hir hur gökin in va? Su deyoh vu bë degevong ngaa nivesa ti vu ham rë, gesu deyoh vu bë dedok vu ham rë. ¹⁰ Ham nahën nesepa lok meneko hir buk los hir kwev mewis gesoda böp böp los ta mewis rak. ¹¹ Wöp-o! Sa vasap sa mesa nehevong huk rot in ham rëk ma gesa huk anon ma!

¹²⁻¹³ Arig lo! Ham sepa dok sa vahag nabë sën sa nesepa lok ham vahamin wirek lo. Sa nig rak wirek rëk ham su nevong paya vu sa rë. Gaq niraksën jom sa ahon besa nado ham nyëg, lom senër Bengö Nivesa vu ham nyëdahis. ¹⁴ Niraksën

saga vong huk böp vu ham, rëk ham su nimir nelëlin sa ma ham ruu demimir vu sa rë. Gaḱ ham ḱo sa raḱ nebë Anutu yi angër ti, ma nebë Kerisi Yesu yö yöḱ vu ham. ¹⁵ Lob ham kwamin vesa rot in sa, rëḱ gwëbeng og maḱ nebë va? Yönon! Seraḱ ni bë wireḱ og ham kwamin paya in sa rot beham vongin bë selupeḱ malamin ḱahis vër mebo vu sa!

¹⁶ Loḱ nebë va? Ham nelë sa paya gwëbeng in senër ḱaḱek anon rangah vu ham ma va? ¹⁷ Loog seraḱ alam saga nij vorot bë denëḱo ham raḱ, rëḱ mu sir alam nij paya. Denevongin bë hil basuh hil gemëm ham nimir dëlin sa geham napiik vu sir mu pangsën. ¹⁸ Sa su newaḱ neraḱ in ham rë! Gaḱ nabë sa su medo geving ham rë galam vahi kwaj bo nabë dedoḱ vu ham yönon, og sakaḱ nivesa. ¹⁹ Rëḱ naluḱ lo! Sayoḱ niḱerus rot nebë sën ata vimeng in nalu beni nesang lo, in bë ham natu Yesu yi alam ḱöḱin nah. ²⁰ Sa hevongin bë sa medo geving ham loḱ mëm seyoh vu bë nanër ḱaḱek niröp vu ham. Rëḱ mu ma gesa kwag neya ngahi bë sa gevong nabë va!

Gaḱek Peggirinsën Raḱ Hagar Lu Sara

²¹ Ham bë ḱureḱ nah Moses-yi-horeḱ babu beham sepa dok-a? Om ham gwengo ḱaḱek sën Horeḱ nër aḱi rë! ²² Neggëp loḱ Horeḱ nebë Abraham nalu luu. Luho yi hur avëh ti deḱo ngwë, geluho venë soḱek yö deḱo ngwë. Venë soḱek sënë og su hur avëh ti yi rë, ḱaḱ yö tu ala menëḱin yi. ²³ Lob nalu ngwë sën luho yi hur avëh deḱo lo, og deḱo nebë sën hil pin nehako nalud lo. Gaḱ ngwë sën luho venë soḱek deḱo lo, og luho deḱo sir, lob

Anutu nevonḡ benalu loḡ in bē yi gagek sēn nēr vorot lo anon jak.

²⁴ Lob gagek peḡgirinsēn raḡ gagek sagi. Avēh luu sēnē nebē gagek luu sēn Anutu joo vu mehōnon lo. Hagar nebē Horek muḡinsēn sēn Anutu vo vu alam Yuda ggēp Ḳedu Sinai wirek lo, beyi mewis lo detu Horek yi nḡaa meris. ²⁵ Ḳedu Sinai nedo dob Arabia sēn Hagar yi mewis lo yō hir dob lo, lob sēnē nebē Yerusalem sēn nedo dob agi. Lob Yerusalem sēn nedo dob agi, loḡho yi mewis lo detu nḡaa-dob-yi yi nḡaa meris bedēḡinengin sir pin. ²⁶ Rēḡ mu Yerusalem ngwē sēn nedo vavunē lo, og saga nebē Abraham venē soḡek, gengaa ti su tu ala medēḡinengin yi rē. Lob avēh saga vonḡ bē hil pin atad. ²⁷ In dekevu menegḡēp loḡ Anutu-yi-ḡapiya nebē:

“Hong avēh sēn ḡenare newam meris
gesu ḡeḡo nalum ti rē lo,

kwam vesa rot!

Hong sēn su ḡenevimengin nalum ti rē lo.

Ayem jak meḡenanēr rangah nabē ahēm nivesa rot!

In avēh sēn regga ni nelēlin yi lo yi mewis rēḡ
ngahij sekē rot

kesuu avēh sēn nedo ving regga lo hen.”

²⁸ Log arig lo! Ham nebē Isaak. Ham nebē hurmahen sēn Anutu vonḡ yam in bē gagek semusēn sēn nēr vorot lo anon jak lo. ²⁹ Rēḡ hurmahen sēn ata ḡo yi nebē hil atad denēḡo hil pin lo nelē hurmahen ngwē sēn degwa vu Anon Vabuung lo paya wirek besis begō vu yi, lom yik gwēbeng nebē saga ving. ³⁰ Rēḡ mu dekevu Sara yi gagek menegḡēp loḡ Anutu-yi-ḡapiya bē, “Gwetii

hong hur avëh luho nalu dena in hur avëh nalu su rëk dok nah böm geving sa nalug rë, gaḵ rëk nama!” ³¹ Om arig lo, hil su nebë hur avëh nalu hil rë, gaḵ hil nebë venë sogek nalu hil.

5

Hil Sën Kerisi Ɔo Hil Vër In Ngaa Nipaya Lo Hil Su Malad Anonin Ngaa Nipaya Gökin

¹ Kerisi Ɔo hil vër in ngaa sën deginengin hil lo in bë hil su agurek nah ngaa ti babu megegin hil nah gökin. Om ham bare niwëek geham su gurek Horek babu medeginengin ham. ² Ham ngo! Sa Paulus sa bë nanër vu ham nabë: Nabë degerah* ham navimin, og Kerisi su rëk dok vu ham rë, gaḵ rëk nama!

³ Lob sa bë nanër gägek sënë vu ham gökin nah rë nabë: Bë ham gwerah* navimin, og ham rëk sepa dok Horek megwevong noh vu pin geving. Rëk nabë ham kweyëh horek timu og ham rëk malamin nama. ⁴ Nabë ham kwamin bo nabë ham sepa dok Horek in gevong meham natu mehönnon yohvu, og ham kwehe ham vër in Kerisi-yi-alam. Om Anutu su rëk nanër ham nabë ham alam yohvu rë, gaḵ rëk nama. ⁵ Rëk Anon Vabuung nelok vu hil behil nid wëek menavo kwad in buk sën Anutu nanër hil nabë hil mehönnon yohvu jaḵ sën hil ayod neya timu vu Kerisi lo. ⁶ In hil sën Kerisi-yi-alam hil lo, nabë hil herah* navid ma hil su herah* navid rë, og sagraḵ ngaa meris besu nelok vu hil rë. Gaḵ ngaa anon sogek nebë hil ayod neya timu vu yi, bahëd neving yi losho alam vahi pin sën ayoj neya timu vu yi lo. ⁷ Wirek ham nesepa lok yi nivesa, lok maḵ re ggërin ham om

sën gwëbeng ham su nesepa loḵ gägek anon rë-ë?
⁸ Anutu sën ggooin ham raḵ lo su ggërin ham yah
 nebë saga rë! ⁹ Ngaa nipaya yik nebë yiist*. Gägek
 nipaya mahen teka nelok ya ham ti ti ayomin,
 lob denenër yoh vu ham pin lob nevonḡ beham
 pin nimin paya nerak. ¹⁰ Rëḵ Mehöböp vo niwëek
 vu sa besa kwag nevo bë ham rëḵ gwëvuu gägek
 nipaya saga na, gemëm hil sepa dok kwa timu.
 Rëḵ mu alam sën denevonḡ gägek nipaya neverup
 loḵ ham lo, nabë sir los arëj ma alam meris, og
 hir ngaa nipaya sënë neggëp vu sir berëḵ degeḵo
 nyëvewen dok nah.

¹¹ Lob arig lo, alam sagi ahëj sengën vu sa, in
 senër bë Yesu diik raḵ kelepeḵo* in bë geḵo hil nah
 vu Anutu. Gaḵ bë sa nanër nabë hil gerah* navid
 in bë hil anah vu Anutu, og su rëḵ ahëj sengën vu
 sa rë, gesu rëḵ dedeginengin ngaa maggin jak sa
 rë. ¹² Ham nanër vu alam sën denevonḡ gägek
 nebë agi neverup loḵ ham lo nabë sahëḡ neving bë
 degerah paya gedeketöv navij na!

¹³ Lob arig lo, Anutu ggooin ham raḵ in bë geḵo
 ham vër in ngaa sën deginengin ham lo. Rëḵ
 mu ham gwëgin ham nivesa geham su kwamin
 bo nabë neḵo ham vër in Horek, om mëm ham
 gwëvonḡ ngaa sën ham malamin anonin lo jëggin
 jëggin noh vu kwamin. Gaḵ mu ham ahëmin gev-
 ing ham beham ngo dahun ham. Ham su kwamin
 bo nyëvewen rë, gaḵ ham dok vu ham nyëmasën.
¹⁴ In hil nasupin Horek pin loḵ yah gägek timu
 sënë nebë: Ahëm geving alam sën denedo dus vu
 hong lo nabë sën ngo ahëm neving hong! ¹⁵ Ham
 gwëgin ham nivesa. Gaḵ nabë ham medo nanër
 ham menakwër yalek dok ham ayomin, og ham

rək basap ham beham kwetəkın ham genyëğ gëp meris.

Anon Vabuung Yi Ngaa Los Hil Ngaa Mugeng

¹⁶ Om sa nanër vu ham nabë: Nabë ham sepa dok Anon Vabuung megegin ham, og ham su rək malamin anonin ngaa nipaya meham gwevong rë. ¹⁷ In hil nemalad anonin ngaa sën Anon Vabuung nelë bë su yoh vu rë lo, log Anon Vabuung ahë neving bë hil gevong ngaa nivesa sën hil ayod ninelëlin lo. Luho medo denesis begö vu sir, om ham su yoh vu bë rək gwevong ngaa nivesa sën ham kwamin nevo lo banon jak rë. ¹⁸ Rək mu nabë ham nesepa loğ Anon Vabuung, og Horek su negin ham rë.

¹⁹ Lob ngaa sën hil nemalad anonin lo nebë sënë: Hil nehevong baggëb, gehil nehevong ngaa sën su yoh vu rë lo, gehil kwad nevo ngaa jeggin jeggin rak ngaa sën alam denevun sir in lo. ²⁰ Hil kwad neya vu ngaa vahi kesuu Anutu, hil nehevong parahek los katoong. Hil nevasuh hil menasis begö vu hil vewen vewen, hil nanër hil, hil ayod nesis yi, hil ahëd sengën menehevong paang. Hil nevengwëng rak ngaa nipaya vunsën in bë gako hil jak, hil nemehoo hil, hil nevasuh hil. ²¹ Hil nehalë mehö ngwë paya in ngaa nivesa tøk vu sir, hil nanum bël mengëës menekeyevin, hil nehevong nos böp los nanum benehevong raro nipaya gengaa jeggin jeggin, log hil nehevong ngaa nipaya aggagga pin nebë saga ving. Lob sa bë nanër vu ham gökin nabë sën senër vu ham wirek lo nabë: Alam sën denevong ngaa nebë aga, og su rək dedok na Anutu-yi-nyëğ bedemedo geving

yi rë. ²² Rëk mu Anon Vabuung tahu hil lok ngaa nebë sënë: Hil ahëd geving hil, hil medo los kwad vesa, hil ayod gëp revuh, hil su abo doḵ nipaya nyëvewen, hil kwad bo mehö ngwë madok vu sir, hil napiik vu ngaa nivesa, hil gevong niröp noh vu sën hil nanër lo. ²³ Hil malad yes, hil najom hil ahon in ngaa nipaya. Gaḵ horek ti su neggëp in bë nanërin ngaa nebë sënë rë.

²⁴ Lob mehönon sën detu Kerisi-yi-alam lo, og desis ngaa sën malaj anonin lo los ngaa nipaya sën ayoj nevu nevu in lo raḵ ya kelepeko* in bë nama na. ²⁵ Anon Vabuung nevo niwëëk vu hil, lob hil ayoh vu bë sepa doḵ ngaa nivesa, om hil agurek babu mesepa doḵ vaha jaḵ buk pin. ²⁶ Hil su sepa doḵ ngaa sën geḵo hil arëd jaḵ lo, gehil su gevong bemehö ngwë ahë sengën jaḵ, gehil su galë mehö ngwë sën alam vahi denëḵo sir raḵ lo paya.

6

Hil Adok Vu Hil Arid Lo Sën Denetök Raḵ Maggin Lo

¹ Arig lo! Bë ham ti gevong ngaa nipaya ti beham jaḵ ni, og ham sën nesepa loḵ Anutu niwëëk lo tato aggata niröp vu yi. Rëk mu ham gwevong nabë saga los malamin yes. Geham su gwëḵo ham jaḵ, gaḵ ham gwëgin ham, in ngaa nipaya rëḵ pelëpin ham beham rëḵ bës geving. ² Ham doḵ vu ham vewen vewen beham kwerë maggin sën netök vu ham lo. Ham gwevong nabë saga in ham gwevong noh vu Kerisi yi horek. ³ In nabë mehö meris ti kwa bo yi nabë yik mehö-los-bengö ti, og mehö saga nekuung in yi. ⁴ Rëk mu alam pin yö deseggi hir huk medejaḵ ni rë, loḵ mëm nabë nivesa og

mëm kwaj vesa in, gaḵ su degeko sir jaḵ in nabë dekesuu mehö ngwë. ⁵ In Mehöböp rëḵ seggi hil pin ti ti in hil ngo hil huk sën hil nehevong lo.

⁶ Log ham doḵ vu ham alam sën denenër Anutu yi gagek vu ham lo jaḵ ngaa navij yi. ⁷ Ham su gwekuung in ham! In hil su ayoh vu bë tetuhin Anutu rë, gaḵ rëḵ gevong nyëvewen vu hil noh vu ngaa sën hil nehevong lo. ⁸ Bë mehöti sepa doḵ ngaa nipaya sën mala anonin lo, og rëḵ natök jaḵ nyëvewen nipaya bemala nama. Gaḵ nabë sepa doḵ Anon Vabuung megevong ngaa nivesa, og rëḵ geḵo nyëvewen nivesa vu Anon Vabuung bemedo mala-tumsën degwata. ⁹ Om hil su nid tebö in ngaa nivesa. In nabë hil su sekëd nama in rë gehil gevong niwëëk, og hil rëḵ gaḵo nyëvewen nivesa doḵ nah vu tamusën. ¹⁰ Om nabë aggata neggëp behil ayoh vu bë gevong ngaa nivesa vu mehö ngwë, og hil gevong. Hil adoḵ vu mehönon pin nabë saga, rëḵ mu hil kwad bo hil arid lo sën ayoj neya timu vu Yesu lo namugin kesuu alam dahis.

Paulus Kwa Vesa In Sën Kerisi Diḵ Raḵ Kelepeḵo

¹¹ Log ham gwelë gagek dus ti sën agi nivesa! Yik sengo kevu raḵ nemaḡ niröp gesa kevu böpata! ¹² Alam sën denevongin bë ham gwerah* navimin lo denevong nebë saga in bë alam vahi degelë sir nivesa medegeḵo sir jaḵ. Log denevong saga in bë denoh nenga in ngaa maggin sën netök vu alam sën denenër bë Kerisi diḵ raḵ kelepeḵo* in hil lo. ¹³ Yönon, denerah* navij, rëḵ mu su deneseпа loḵ Horek pin rë gema. Gaḵ denevongin bë ham gwerah* navimin in bë yö denanër hir huk rangah medegeḵo sir jaḵ in. ¹⁴ Rëḵ sa, og sa nehako sa raḵ

in ngaa timu sënë nebë: Hil Mehöböp Yesu Kerisi diik rak kelepeko*, lob vong bengaa dob yi su yoh vu bë najij sa gökin rë. Lob sa su rëk malag anonin ngaa dob yi gökin nah rë. ¹⁵ In mehöti sën tu Yesu Kerisi yi alam rak lo, nabë rah* navi ma su rah* navi rë, og sagak ngaa meris, gak ngaa anon nebë mehö saga tu mewis rak. ¹⁶ Lob alam pin sën kwaj nevo gagek agi bedenesepa loḵ lo, og Anutu kwa gevongin sir begevong bayoj gëp revuh, in detu alam Israel rak.

¹⁷ Om mehöti su geḵo gagek saga jak gökin nah. Alam denevong rii rak sa in Yesu yi hur sa, bebegö niben neggëp loḵ sa navig vorot beyiḵ ggovek saga.

¹⁸ Arig lo, hil Mehöböp Yesu Kerisi gevong semusën vu ham anomin. Yönon.

Gagek Mewis
The New Testament in the Central/Mapos dialect of the
Buang language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Buang Mapos long
Niugini

Copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Buang, Central/Mapos (Buang)

Dialect: Central/Mapos

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

18a972db-abcc-5dc3-9031-f1d4455b33c3